

5. Вайшнурс А. Современность и перспективы правовой охраны баз данных в России, США и Европейском Союзе // Интеллектуальная собственность: Авторское право и смежные права. — 2003. — № 11. — С. 5–20.
6. Элизабет де Бопи. Европейское сообщество берет под свою защиту авторские права на базы данных // Computer world. — 1996. — № 9; <http://www.osp.ru/cw/1996/09/15.html>
7. Кервер А. Европейская Директива о гармонизации некоторых аспектов авторского права и смежных прав в информационном обществе // Бюллетень по авторскому праву. — 2001. — Т. XXV, № 1; http://copyright.iile.ru/bullet/01_2001/2_2.html
8. Підпригора О. Проблеми кодифікації законодавства про інтелектуальну власність // Укр. право. — 1997. — № 1. — С. 61.

УДК 341.174(4)

О. М. Гладенко,
*аспірант кафедри права Європейського Союзу
та порівняльного правознавства ОНЮА*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Стаття базується на аналізі досліджень та публікацій, у яких порушувалися питання як щодо розширення Європейського Союзу взагалі, так і питання, які постають у зв'язку з цим розширенням в Україні. Подано аналіз нормативно-правового шляху, який було пройдено у зв'язку з євроінтеграційними процесами як у вигляді двосторонніх домовленостей, так і односторонніх дій та пропозицій, які стосуються цієї сфери нормативної діяльності. Було розглянуто як суто міжнародно-правові аспекти, так і частково інші, політико-правові, економічні тощо. До міжнародно-правових аспектів інтеграції України до Європейського Союзу необхідно віднести перш за все ряд спільних дій України та ЄС. Тут мається на увазі підписання двосторонніх домовленостей, проведення спільних заходів тощо. Вважаємо за необхідне підкреслити, що вибрана тематика хоч і є достатньо розглянутою та дослідженою, є надзвичайно актуальною через новітні кардинальні зміни в політичному житті нашої країни, що вже знайшли своє відображення у зміні ставлення до України з боку як міжнародного співтовариства в цілому, так і Європейського Союзу як його невід'ємної частини. Метою даного дослідження є встановлення сучасного стану справ в інтеграційному процесі України та спроба спрогнозувати можливі наступні дії з боку країн — учасниць указаних процесів.

Стаття 49 Договору про Європейський Союз говорить: «Будь-яка європейська держава, що визнає і поважає принципи, визначені у статті 6 (1)^{*}, може звернутися з проханням про прийняття її в члени Союзу» [1].

Це положення отримало свій розвиток у заяві Європейської комісії «Wider Europe — Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours». Тут, зокрема, мова йде про те, що Союз має намір уникнути прокладання нових роз'єднаних ліній в Європі і просувати стабільність

і процвітання як у межах своїх нових кордонів, так і за їх межами. Це знову підтвердилося в намірі Союзу посилити відносини з Росією, Україною, Молдовою, Білоруссю і південними середземноморськими країнами, розширити відносини, що базуються на довгостроковому підході до проведення реформ, життєздатного розвитку і торгівлі [2].

Ці заяви мають колосальне значення для нашої країни з огляду на прагнення вступити з часом до Європейського Союзу.

Варто зазначити, що основними причинами стратегічного курсу нашої держави на поглиблення співпраці та перспективне входження до європейських структур є високі соціальні стандарти та рівень зовнішньополітичної безпеки ЄС, значні переваги тісної співпраці з високорозвиненими країнами, економічні стимули, перспективи знаходження в правовому полі Європи, збіг національних пріоритетів і цивілізованого вибору України та європейських країн. Таким чином вважається, що європейська інтеграція й членство в ЄС є найкращим способом реалізації національних інтересів України в економічній, політичній, соціальній та культурній сферах — способом побудови економічно розвиненої й демократичної держави, входження в європейську систему колективної безпеки, зміцнення позицій у світовій системі міжнародних відносин.

Цікаво згадати, як оцінював значення України на європейському континенті Верховний представник ЄС зі спільної зовнішньої політики й політики безпеки Хав'єр Солана (тоді ще Генеральний секретар НАТО) на своєму виступі на XV семінарі НАТО у Відні 22 липня 1998 г. Він відзначив, що особливе партнерство з Україною припускає нові шляхи співробітництва з країною, що має дуже важливе значення для стабільності і безпеки в Європі [3].

Нині Верховний представник ЄС зі спільної зовнішньої політики й політики безпеки підтверджує свої думки щодо України: «Масштаб України, її численне високоосвічене населення, багаті природні ресурси й особливе географічне розташування створюють її партнером стратегічного значення для ЄС», — відмічає Х. Солана [4].

У своїй промові на сесії Парламентської асамблеї Ради Європи 27 січня 2005 р. Президент України В. А. Ющенко велику увагу зосередив на відносинах України та ЄС: «Ми вітаємо намір Європейського Союзу розробити нову стратегію щодо відносин з Україною. Переконалими, що вона повинна передбачити перспективу членства. З цих позицій ми розглядаємо план дії Україна — ЄС у рамках європейської політики сусідства як першу сходинку на шляху досягнення цієї мети. Вже протягом найближчого часу ми розраховуємо отримати статус країни з ринковою економікою, а до кінця 2005 р. приєднатися до СОТ і укласти з Європейським Союзом Угоду про створення зони вільної торгівлі» [5].

Добрим знаком для України є поява реакцій на оголошення євроінтеграційного вектору стратегічним у нашій зовнішній політиці. Як приклад, це заява прес-секретаря Європейської комісії Емми Удвін, зроблена 24 січня 2005 р. про те, що розгляд питання про вступ цієї країни в Союз не виключається, однак ця колишня радянська держава спочатку повинна довести свою відповідність європейським критеріям [6].

Очевидно, що розширення — це тривалий процес, який вимагає значних зусиль від обох сторін — Європейського Союзу і країн — кандидатів у членство. Саме тому обом сторонам необхідно осучаснювати власні підходи до цього процесу, бути готовими до визнання своїх прорахунків і прагнути модернізувати як власний підхід, так і своє бачення цього процесу [7].

Однак необхідно звернути увагу, що, реалізуючи свій зовнішньополітичний курс, Україна зробила певні рішучі кроки на шляху майбутнього приєднання до Європи. Серед них, на наш погляд, слід згадати такі: заява прем'єр-міністра України від 9 червня 1997 р. в Люксембурзі про бажання України стати асоційованим членом ЄС; набуття чинності Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Євросоюзом (1 березня 1998 р.); підписання Президентом України указів: «Про затвердження стратегії інтеграції України до Європейського Союзу» від 11 червня 1998 р. та «Про забезпечення виконання Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС і вдосконалення механізму співробітництва з ЄС» від 24 лютого 1998 р.; створення 23 квітня 1998 р. «Національного агентства України з питань розвитку та європейської інтеграції», а потім передача у 2001 р. його функцій з координування всіх питань євроінтеграції Міністерству економіки; введення у 2001 р. у Міністерстві закордонних справ України посади державного секретаря з питань відносин з ЄС; затвердження Президентом України «Програми інтеграції України до Європейського Союзу» (14 вересня 2000 р.); прийняття «Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства ЄС» (затверджена Законом України від 18 березня 2004 р. № 1629-IV).

Серед усіх цих документів принциповим шагом у євроінтеграційному напрямку стало затвердження Президентом України Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу (11 червня 1998 р.), а уже в розвитку стратегії — Програми інтеграції України до ЄС (затверджена 14 вересня 2000 р.) [8].

Стратегія інтеграції України до ЄС ґрунтується на:

– Конституції України, що встановлює напрямки зовнішньополітичної діяльності України на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом установаження мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства на основі загальноновизнаних принципів і норм міжнародного права;

– схвалених Верховною Радою України Основних напрямків зовнішньої політики України 1993 р. і Концепції (основах державної політики) національної безпеки України;

– Угоді про партнерство і співробітництво між Україною і Європейським Союзом від 14 червня 1994 р. і інших договорах, укладених між Україною і ЄС, у яких визначаються механізми взаємодії між ними.

Першим серед головних напрямків інтеграційного процесу Стратегія виділяє адаптацію законодавства України до законодавства ЄС (розділ I, п. 1). З позиції ЄС мова йде про поступове приведення законодавства України у відповідність до такого масиву правових норм ЄС, якого достатньо для прийому держави — кандидата у ЄС (*aquis communautaire*) [9].

Стратегія інтеграції України в ЄС визначає також основні пріоритети діяльності органів виконавчої влади на період до 2007 р., протягом якого повинні бути створені передумови, необхідні для набуття Україною повноправного членства в Європейському Союзі.

Але, як відомо, міжнародні інтеграційні процеси не можуть відбуватися за рахунок односторонніх заходів. Будь-який договір є угодою на консенсуальній основі, тим більше між таким специфічними правовими утвореннями, як суб'єкти міжнародного права [10]. Отже, у цьому процесі необхідно послідовно дотримуватися принципу паритетності, домагаючись від ЄС зустрічних кроків. Чи був зацікавлений Європейський Союз в інтеграції України? Переглядаючи історію стосунків між Україною і ЄС, треба відзначити, що й з боку ЄС були вжиті відповідні заходи щодо зближення з Україною. Сюди, окрім підписання УПС, можна віднести: заяву про визнання ЄС за Україною статусу країни з перехідною економікою (червень 1996 р.); прийняття плану дій Ради міністрів ЄС щодо України (6 грудня 1996 р.); ухвалення 11 грудня 1999 р. Спільної стратегії ЄС щодо України як логічного наступного кроку після набуття чинності УПС; прийняття 15 березня 2001 р. Резолюції Європейського парламенту стосовно Спільної стратегії ЄС щодо України; рішення червневого саміту Європейської конференції (м. Гетеборг) у 2001 р. про запрошення України до числа її учасників; проведення регулярних консультацій між Україною і «Трійкою» ЄС, та, починаючи з 1997 р., щорічних саммітів «Україна — ЄС»; формування інституційної бази співпраці згідно з УПС та проведення планових засідань Комітету і Ради з питань співробітництва між Україною і ЄС, Комітету парламентського співробітництва, відповідних підкомітетів.

Існують побоювання щодо перспектив вступу до ЄС, які можливо і мають реальне підґрунтя. За словами Президента України Л. Д. Кучми, на даному етапі ми не спроможні бути повноправним членом Європейського Союзу ані економічно, ані політично. Безумовно, через низький рівень ВВП та доходу на душу населення Україна була б потенційним тягарем для ЄС, особливо в тому, що стосується майбутніх вимог України щодо структурних фондів ЄС, і водночас могла б стати затягнутою у вічну схему економічних відносин підлеглості як звичайний постачальник сировинних ресурсів та дешевої робочої сили. У зв'язку з цим наочним та цікавим уявляється порівняння такого стану відносин між суб'єктами міжнародного права з роботою механічної системи. Спеціалісти знають, що при певній неузгодженості параметрів паралельно працюючих генераторів, один починає працювати як споживач енергії, а інший — його донор [11]. Зрозуміло, що така система не є ефективною. Саме така доля може чекати нашу країну, якщо вона не зробить суттєвих кроків по зміцненню своїх основних параметрів. З цієї точки зору уявляється правильною позиція Європейського Союзу відносно встановлення критеріїв відповідності країн-кандидатів мінімальним необхідним вимогам для вступу. Таким чином Європейський Союз застерігає їх від можливого політичного та економічного шоку й надає час для поступового досягнення необхідного рівня розвитку.

Треба згадати, що напередодні останнього розширення ЄС у західній пресі

також часто з'являлися публікації, у яких були побоювання відносно перспектив розширення. Як приклад міркування Європейського банку реконструкції і розвитку (ЄБРР) відносно того, що розширення Європейського Союзу на схід може призвести до збільшення в Східній Європі економічних бар'єрів між країнами, що у цей союз увійшли, і тими країнами, що до нього не увійшли. «Існує небезпека, що розширення ЄС може підсилити маргіналізацію деяких із країн (колишнього Радянського Союзу), і тоді вони з їхніми відносно низькими рівнями іноземних прямих інвестицій і незначними можливостями для легальної міграції населення виявляться на окраїні світової економіки», — застерігав ЄБРР у 2003 р. у своєму опублікованому щорічному економічному огляді по колишніх комуністичних державах.

Банк заявляє, що виходом із цієї пастки може стати подальша інтеграція великих колишніх радянських республік на чолі з Росією, Україною і Казахстаном у світову економіку, головним чином шляхом прийняття їх у Світову організацію торгівлі (СОТ) і збільшення регіонального співробітництва між меншими країнами [12].

Тому цілком логічною виглядає заява Президента України В. А. Ющенка, яку він зробив в інтерв'ю італійській газеті «Corriere della Sera» відразу після участі в сесії Парламентської асамблеї Ради Європи 27 січня 2005 р. відносно інтеграції в ЄС: «У нас є план дій, розрахований на три роки. Ми повинні формалізувати наші відносини, одержати статус ринкової економіки, увійти у Світову організацію торгівлі, створити зону вільної торгівлі, спростити систему віз. Таким чином, до кінця 2007 р. ми плануємо почати переговори про асоційоване членство з перспективою вступу в ЄС. Ми не хочемо повторювати шлях Туреччини: ми не будемо витрачати десятиліття» [13].

Відповідь на такі заяви української сторони з боку ЄС була озвучена комісаром ЄС із зовнішніх зв'язків Бенітою Ферреро-Вальднер у інтерв'ю, яке вона дала австрійській газеті «Der Standard» після приведення до присяги нового Президента України Віктора Ющенка: «Обговорюється надання Україні статусу країни з ринковою економікою, створення зони вільної торгівлі і підтримка її вступу у СОТ». На жаль, як вона зазначила, політика добросусідських відносин однозначно поки не передбачає перспективу вступу. Але вона також додала: «Ми збираємося зміцнювати і відносно швидко проводити в життя політику добросусідських відносин. На Раді по співробітництву, що відбудеться 21 лютого, Україна повинна буде визначити свої пріоритети. За допомогою нашого плану дій ми збираємося якнайсильніше наблизити країну до ЄС» [14].

Приємно зауважити, що Україна в особі нових членів Євросоюзу має давніх дружніх партнерів, які з симпатією ставляться як до самої нашої країни, так і до її європейського вибору. Зокрема, крім Польщі, треба згадати держави Балтії, Словаччину, Чехію. Ці країни, безсумнівно, відіграють позитивну роль у зближенні Європейського Союзу з Україною.

Погляд Чехії на стратегію ЄС відносно України полягає в тому, що ЄС має підтримувати Україну в піднесенні її зовнішньополітичної діяльності. Існування незалежної України, активної на міжнародній арені, є необхідним для

європейської безпеки. При цьому, на думку робочої групи Європейського політичного форуму «Еигорейт», чеські рекомендації мають використовуватись як солідне підґрунтя для міркувань ЄС, скерованих до України [15]. Хоча, як нагадав в інтерв'ю газеті «Деловая неделя» 25 лютого 2004 р. Постійний представник України при Європейському Союзі Роман Шпек, «у значній мірі темпи інтеграції залежать тільки від нас» [16].

Необхідно зауважити, що встановлення мети вступити до ЄС ніяким чином не суперечить співпраці України з іншими міжнародними організаціями, навпаки, визнаючи на підставі принципів Статуту ООН відповідальність за підтримку міжнародного миру і безпеки за Радою Безпеки ООН і дотримуючись принципів і цілей Хартії європейської безпеки ОБСЄ, Україна і ЄС активно співпрацюють з ООН, ОБСЄ, Радою Європи, іншими міжнародними організаціями у сфері заохочення і підтримки стабільності, запобігання конфліктам, урегулювання кризових ситуацій і постконфліктного відновлення, використовуючи для цього всі наявні можливості — від дипломатичної діяльності, надання гуманітарної допомоги і застосування економічних санкцій до здійснення функцій цивільної поліції і проведення на підставі відповідного мандата ООН і/або ОБСЄ воєнних операцій для врегулювання кризових ситуацій.

Україною на сьогодні не подолано дистанцію навіть до асоційованого членства, разом із тим повноправне членство в ЄС залишається стратегічною метою її зовнішньої політики. У зв'язку з цим набуває важливого значення аналіз сучасних євроінтеграційних стратегій, який, з нашого погляду, має спиратись на такі принципові підходи. По-перше, як свідчить досвід країн Центральної та Східної Європи, Євросоюз не є закритим клубом для «обраних», а перетворився на співтовариство держав, які поділяють демократичні цінності і норми політичної поведінки. По-друге, головні причини відсутності прогресу у взаємовідносинах Україна — ЄС знаходяться в Україні, а не поза її межами. По-третє, найбільш вагомим фактором інтенсифікації процесу вступу є політична воля еліти, що має бути її спрямовано на проведення внутрішніх реформ на основі фактичної, а не лише формальної відповідності євростандартам, а також спроможність демонструвати послідовність політичної поведінки, яка сприятиме створенню іміджу надійного партнера на міжнародній арені [17].

Стратегічне партнерство для успішного здійснення повинне охоплювати як політичне, так і економічне співробітництво. Як показує досвід останніх політичних кроків, виправдився прогноз, щодо якого головним стратегічним партнером України буде: або ЄС (тобто ряд європейських держав: Німеччина, Франція, Польща та ін.), при умові самостійного західного курсу розвитку держави, або Росія у випадку входження України в більш тісні відносини зі східним сусідом [18].

У найближчому майбутньому слід очікувати поглиблення взаємовідносин України та Європейського Союзу. Про це свідчать багато подій останнього часу. Як приклад заява єврокомісара з питань зовнішніх зносин та європейської політики сусідства Беніті Ферреро-Вальднер: «План дій вже підписаний, й на основі Плану ми запропонуємо Україні поглиблення відносин». Також вона

висловила надію, що на підставі домовленостей, які будуть досягнені під час засідання Ради з питань співробітництва ЄС та України 21 лютого, Євросоюз також може запропонувати Україні більш тісні відносини. Також вона повідомила, що разом із Верховним представником ЄС з питань спільної зовнішньої політики й політики безпеки Хав'єром Соланою підготувала пропозицію щодо отримання Україною статусу країни з ринковою економікою [19].

Детальніше щодо цих змін повідомила керівник прес-служби Єврокомісії Франсуаза ле Бей. Вона уточнила, що безпосередньо засідання Ради ЄС із цього питання відбудеться 31 січня 2005 р. [20].

Якщо говорити про зміст доповнень, то перше з них стосується можливого укладення між Україною та ЄС нової посиленої угоди, яка замінить чинну угоду про партнерство й співробітництво. Це станеться тоді, коли строк дії даної угоди буде вичерпаний, тобто у 2008 році.

Другим доповненням передбачено більш тісне співробітництво у сфері зовнішньої політики й безпеки.

Ряд пропозицій стосується розвитку взаємовідносин у сфері торгівлі. Зокрема, будуть продовжені переговори щодо укладення угоди по сталі й текстилю на 2005 рік. Крім того, Єврокомісія готова прискорити вивчення питання щодо можливого створення зони вільної торгівлі Україна—ЄС.

Позиція Європейського співтовариства з цього питання полягає в тому, що створення зони вільної торгівлі залежить від вступу України до ОТ. Через це Україна повинна завершити переговори з іншими торговельними партнерами, тоді Єврокомісія готова підтримати її позицію з тим, щоб Україна мала можливість стати членом цієї організації якомога скоріше.

Крім того, у даних пропозиціях існує положення про завершення переговорів щодо отримання Україною статусу країни з ринковою економікою.

Також вказано можливість почати переговори щодо спрощення візового режиму, посилення співробітництва у секторі енергетики, транспорту й охорони навколишнього середовища. У вказаних доповненнях знайшов своє відображення намір Євросоюзу поглибити процес адаптації українського законодавства та надання допомоги в розвитку демократичних інститутів і забезпечення верховенства права.

Останньою пропозицією названо можливість полегшення доступу України до кредитів Європейського інвестиційного банку.

У цьому році за прогнозами європейських експертів можна очікувати на проведення донорської конференції в Україні. Зокрема повідомляється, що до кінця року, можливо, восени, ця конференція може бути проведена. Про це йшлося у Брюсселі в ході колоквиуму «Європейська політика щодо України, Білорусі, Молдови та Росії: роль організованого громадянського суспільства», який провів Європейський комітет із питань економіки й соціальної політики (European Economic and Social Committee — EESC). Зараз стоїть питання тільки про склад її учасників та час проведення. До речі, у донорській конференції по Грузії участь брали, крім європейських організацій, Європейський банк, Світовий банк та Міжнародний валютний фонд [21].

Виходячи з вищезазначеного, можливо зробити такі висновки:

- євроінтеграційний курс нашої країни, який був сформований на початку 1990-х років, зараз набув нового якісного змісту, що підтверджено не тільки великою кількістю політичних заяв, а ще й конструктивними змінами в нормативно-правовому полі;
- зараз Україна отримала серйозний імпульс у міжнародно-правовій сфері, який необхідно якнайповніше використати в національних інтересах нашої держави;
- подолання таких завдань, як визнання нашої економіки ринковою, вступ України до Світової організації торгівлі, створення стабільного економічного, у тому числі інвестиційного, клімату, є необхідними передумовами до реального діалогу про вступ до Європейського Союзу;
- на проміжному етапі інтеграції Україні треба вміло використовувати свій серйозний потенціал у сфері міжнародної безпеки та стабільності, внесок якого визнається у всьому міжнародному суспільстві;
- успішність євроінтеграційних процесів великою мірою залежатиме від характеру відносин між Україною та Російською Федерацією. Тут, по-перше, необхідно сказати про встановлення формалізованих економічних зв'язків задля зміцнення національної економіки, як передумови реалізації своїх прагнень у Європі. По-друге Україні треба зуміти зрівноважити протистояння інтересів у сфері зовнішньої політики задля уникнення можливих конфліктів.

Примітки

- * У ст. 6 ч. 1 ДЕС мова йде про верховенство права, визнаючи основних прав і свобод людини.

Література

1. Європейський Союз: консолідовані договори — К.: Port-royal, 1999. — С. 41.
2. Wider Europe — Neighbourhood: A New Framework for Relations with Our Eastern and Southern Neighbours: Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. Brussels. 11.03.2003, раздел «Neighbourhood and EU Membership».
3. Попомарев М. В., Смирнова С. Ю. Новая и новейшая история стран Европы и Америки: Практ. пособие: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений: В 3 ч. — М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. — Ч. 3: Трансформация индустриальных цивилизаций в период ГМК. Ставление постиндустриального общества. — С. 363.
4. Зеркало недели: ЕС окажет Украине мощную поддержку значительными ресурсами и консультациями / 22.01.2005 <http://www.korrespondent.net/main/112289>
5. Текст виступу Президента України Ющенко В.А. на сесії Парламентської асамблеї Ради Європи 27 січня 2005 року // http://www.yuschenko.com.ua/ukr/Press_centre/168/2197/
6. Заява прес-секретаря Європейської комісії Емми Удвиг від 24.01.2005 р. <http://www.korrespondent.net/main/112448/>
7. Пашко Л. Розширення Європейського Союзу або адаптація політики Європейського співтовариства до реального розвитку країн-кандидатів // Вісн. Укр. акад. держ. управління при Президентові України. — 2002. — № 4. — С. 339.
8. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента України // Офіц. вісн. України. — 1998. — № 24. — Ст. 870.
9. Вишняков А., Корбут Д. «Общая стратегия» Европейского Союза в отношении Украины (правовой аспект) // Актуальні проблеми держави і права: 36. наук. праць ОНЮА. — Одеса, 2000. — Вип. 7. — С. 59.

10. Черкес М. Ю. Міжнародне право: Підручник. — 3-є вид., випр. і доп. — К.: Знання, КОО, 2003. — С. 16.
11. Малицкий Б. А., Шпак А. П. Историко-научные аспекты реализации Украиной европейского выбора в сфере научно-технического сотрудничества // Наука та наукознавство. — 2001. — № 3 (33). — С. 15.
12. Stefan Wagstyl. EDRB sees danger in EU's eastern enlargement // «The Financial Times» 17.11.2003 <http://www.inosmi.ru/print/199686.html>
13. Corriere della Sera: «Моя Украина — географический центр Европы». Интервью Ющенко. <http://www.korrespondent.net/main/112646>
14. Der Standard: Перспективы вступления Украины в ЕС пока нет. <http://www.korrespondent.net/main/112386>
15. Елементи стратегії ЄС щодо України: (Чеський погляд. Виклад політики) // Інституційні реформи в ЄС: Аналітичний щоквартальник. — 2003. — № 4. — С. 65–69.
16. Деловая педеля. Украина должна сама лоббировать свои интересы. Интервью с Постоянным представителем Украины при Европейском Союзе Романом Шпекотом от 25.02.2004 // http://dn.kiev.ua/Interview/lobbi25_2.html
17. Ковальова О. Україна — Європейський Союз: інтеграційний потенціал і проблема співробітництва // Людина і політика. — 2002. — № 6. — С. 22–23.
18. Баймуратов М. О., Деліпський О. А. Міжнародно-правові аспекти становлення і розвитку європейської безпеки на порозі ХХІ століття: Монографія. — Одеса: Юрид. д-ра, 2004. — С. 159.
19. ЕС, Єврокомісія и ОБСЕ пропонують Україні більш тесне співробітництво / 23.01.2005 <http://www.korrespondent.net/main/112331>
20. Єврокомісія направила в Совет Європи 10 доповнень к Плану дій України-ЄС / 25.01.2005 <http://www.korrespondent.net/main/112577>
21. Європа думает про проведення допорожської конференції по Україні / 20.01.2005 <http://www.korrespondent.net/main/112151>

УДК 341.174(4):347.73

О. И. Зорика,
*ассистент кафедры права Европейского Союза
 и сравнительного правоведения ОНЮА*

БЮДЖЕТНЫЙ ПРОЦЕСС В ЕВРОПЕЙСКОМ СОЮЗЕ

Финансовое право любого государства является совокупностью правовых норм, которые, с одной стороны, относятся к доходам и поступлениям, а с другой — к законности и правильности их расходования в соответствии с предварительно определенным назначением.

Такое определение действительно и для финансового права Европейского Союза. Однако финансовое право в Европейском Союзе не может быть полностью идентифицировано с финансовым правом какого-либо одного государства, что и понятно с учетом различия их структур.

Финансово-правовые нормы в Европейском Союзе, а это, в сущности, финансово-правовые нормы Европейских сообществ, регулируют накопление и расходование финансовых средств, что позволяет сделать вывод о том, что финансовое право Европейского Союза содержит нормы, которые относятся к налоговому, таможенному и бюджетному праву [1, с. 24–25].

Одной из отличительных особенностей Европейских сообществ и Европей-